

ענף הרפת במעוז-חיים בשנת תשכ"ה

ולהערכת המזון אינן מתפרסמות בדרך כלל בצמוד לחישובים ומאחר שקיימות שיטות שונות והערכות שונות, קשה ללמוד מנתונים מסוג זה.

ננסה ללכת בדרך אחרת: נסכם את הצריכה למעשה, ולאחר מכן נשקול אם זו עונה לדרישות המקצועיות והכלכליות.

באופן כללי מבוססת ההזנה ברפתנו על תלתן ותחמיצים בחורף, ועל עשב רודס וסלק באביב ובקיץ. את הפרצות בהספקת התלתן סותמים באספסת שמגדלים במשקנו לקמח אספסת. השחת — רובה בקיה מסוג בינוני, ובחלקה האחר (בעיקר באיבוס בני-בקר) אספסת באיכות טובה.

עשב הרודס, המואבס זה שנתיים, הצדיק בדרך כלל את התקוות שתלו בו: לראשונה, אחר הרבה שנים, היתה לנו הספקה רצופה של ירק בקיץ ובסתו. יש להדגיש, לגבי רודס, את ההכרח להקפיד על מועדי הקצירה וההשקאה

סיכומי תשכ"ה ברפת מאפשרים לנו לראשונה לקבל תמונה נפרדת לכל אחת משלוחות הענף: רפת החלב, גידול עגלות, פיתום עגלים; וזאת — הודות לשיטת רישום חדשה שהונהגה השנה. עד כה היה קשה לקבל נתונים מוסמכים על כל אחת משלוחות הענף, ומצב זה היה קיים לא רק אצלנו. הספרות הכלכלית שלנו היתה דלה מאד בפירוטים מסוג זה שחשיבותם רבה לכלכלת הענף. קיימים סיכויים שעם ההתפתחויות האחרונות שחלו בשיטות הרישום תחול התקדמות בשטח זה.

בין יתר הנתונים נשלב בתוך הסקירה גם מנתניה של היחידה לסקר כלכלי שליד מנהל ההדרכה, המבקרת אותנו מדי שנה.

נתחיל איפוא בהזנה.

לפי הנוסח המקובל בחישובי הזנה מחשבים את התצרוכת התיאורטית ומשווים אותה לכמות המזון שניתנה בפועל. אחת המגרעות שבשיטה זו, ולא היחידה, שההנחות לחישובי התצרוכת

הרהורים בדבר הענקת פרסים

כל שנה, בהגיע תור חלוקת הפרסים למשקים מצטיינים ולפרות מצטיינות, מתעוררים בי הרהורים בקשר עם הנוהג והצורה של הענקת הפרס. הנני להסביר להלן על שום מה, לדעתי, אין נוהג זה קולע למטרה.

כשנעיין ברשימת מקבלי הפרסים במשך שנים אחדות ניווכח מיד שהזוכה בפרס הוא לאו דווקא המצטיין בהישגיו באותה שנה. ומתקבל הרושם שקיימת כעין מגמה לא לחזור ולהעניק את הפרס שנה אחרי שנה לאותו משק, אף על פי שהוא הצטיין בשנה שעברה וגם בשנה זו. מה עושים, איפוא? מחליטים להעניק את הפרס למצטיין הבא אחריו בתור; ואם מתברר שגם משק זה קיבל כבר פרס לפני שנתיים-שלוש, מחליטים ל"נחם" בפרס את השלישי או הרביעי במצטיינים. אין עיני צרה במקבלי הפרסים, אלא שצורת החלוקה ושמו של הפרס אינם נראים לי, כשם שלא יתקבל על הדעת שקבוצת כדורגל שזכתה אירפעם באליפות הליגה או בגביע המדינה לא תהיה רשאית לזכות שוב בתואר או בגביע (על אף נצחונה החדש), והקבוצה השניה או השלישית, לפי התור, תקבל את הפרס.

מוטב לכנות את הפרס בשם "פרסי עידוד למשקים, לפרות ולפרים מצטיינים" ואז ברור יהיה שכל אחד, בבוא היום, כעבור שנה-שנתיים-שלוש, יזכה בפרס, לכשיגיע להישגים.

אולם, מטרת רשימתי זו היא לא לשם שינוי "שמות" הפרסים; לדעתי מגיע הפרס תמיד למצטיין; ואפילו הוא קיבל כבר פעם פרס. יש להעניק לו שוב ושוב, אם הוא ממשיך להצטיין ולשמור על רמתו העליונה. עלינו לזכור שהשגת שיא בשנה אחת קלה בהרבה מאשר שמירה על השיא במשך שנה, שנתיים ושלוש שנים!

יוסי חסין

ניריס, מארס 1966

ועל כן — כמה מן הטענות המופנות לעתים נגד המזון המרוכז אינן חלות עליו.
אביא להלן רשימה מודרגת של מחירי המזון לסוגיו בשנת תשכ"ה:

סוג המזון	ק"ג ליח"מ	המחיר באיבוס ליח"מ, אג.
עשב רודס	7.5	13.0
תלתן	12	18.0
גר. כותנה	1.0	20.0
סחיט ס.ס	1.4	23.2
תחמיץ ש"ש	8	24.2
סלק	12	25.0
תערובת	1.05	25.4
שחת בקיה	3	27.8
שחת אספסת	2.5	30.0
מחיר ממוצע ליח"מ גס		21.2
מחיר ממוצע ליח"מ		24.2
מחיר תערובת ליח"מ		25.3

מפיקומי ענף הבקר בתשכ"ה
I. האספקה לעדר כולו

המזונות	טונות	ק"ג ליח"מ	ס"ה יח"מ
עשב רודס	460	75	61,000
תלתן	434	11	39,000
אספסת	105	9	12,000
סלק מספוא	450	12	37,000
תחמיץ ש"ש	346	8	43,000
תחמיץ קודקודי			
סלק סוכר	27	6	4,500
סחיט יבש	51	1.4	36,000
שחת בקיה וע. רודס	110	3	36,500
שחת אספסת	40	2.5	16,000
תערובת	508	1.05	484,000
גרעיני כותנה	18	1.0	18,000
מילקיוויט	4.0		7,000
חלב באלפי ליטרים	6.0		2,000

בס"ה 796,000

חלקו של המזון המרוכז בתפריט הכללי 68%.

הנכונים, שאם לא כן תיפגם איכותו במידה רבה והוא עשוי להיות גורם לירידה בחלב; בייחוד — בראשית העונה (אפריל—מאי) ובסופה (אוקטובר).

התחמיץ. בתנאי החורף, כשהספקת הירק אינה יציבה, אם בגלל חוסר אפשרות לעלות על השטח בימים רטובים, או בגלל „הפתעות” בהתפתחות התלתן, הרי מלאי של מספוא ליד הרפת הוא בבחינת הכרח, הוא מהווה גורם מייצב, השומר על רציפות ההזנה בעונה זו.

תחמיץ קודקודי—סלק—סוכר הוא כנראה מזון זול וטוב אם מתקינים אותו כשורה; אולם כמור"תו נקבעת לפי מכסות גידול הסלק שבידי המ"שק. כמו כן יש מתחרים על המזון הזה — הבקר לפיטום. על כן, התחמיץ העיקרי הוא תחמיץ ש"ש שאנו מאביסים אותו כבר מספר שנים, לאחר שזנחנו את הניסיון של האבסה עצמית. חסרוננו של המזון הזה — שאינו זול ביותר (25 אג' יח"מ) וכן שהפרות אינן מגלות להיטות יתירה לגביו. שיעור המנה היומית לפרה אינו יכול כנראה לעלות בהרבה על 10 ק"ג (כ־1.5 יח"מ).

אנו משתדלים לקיים הספקה רצופה של מזונות סלקיים ובתקופות של חוסר סלק או תחמיץ קודקודים, אנו מאביסים סחיט יבש של סלק סוכר בשיעור של 1.5 יח"מ לפרה ביום. את התערובת אנו מכינים בבית ולעובדה זו יש השפעה חיובית לגבי אחוז השומן, שהוא בדרך כלל סביר אצלנו (3.4).

לראשונה הכנסנו בשנה זו את השימוש בגרעיני כותנה; הרושם שלנו ממזון זה — טוב. המדובר בגרעינים עם פלומה („לבנים”) שאנו מקבלים מהמנפטה האיוורית. התרשמנו שאכן יש לגרעינים אלה השפעה חיובית על שיעור השומן בחלב. מבחינת המחיר, דומה שאפשר לסווג את גרעיני הכותנה בין המזונות שהינם זולים מהתערובת. הבעיות לגבי מזון זה הן בכך שאין אפשרות לערבבו בתערובת הכללית ויש להאביסו בנפרד.

מן הראוי להצביע על מספוא זה גם מהבחינה הבאה: הרי לפנינו מזון מרוכז שאין צורך לייבא אותו והוא מיוצר בשדות המשקים.

הזנת פרות חולבות

צריכת המזון ע"י הפרות היתה 504,000 יח"מ פחות מזון שנצרך לייצור 594 אלף ליטר חלב 237,500 יח"מ נשאר לקיום והכנה 266,500 יח"מ

אם נחלק כמות זו ל-103.3 פרות שעמדו בממוצע שנתי בעדר, הרי שכל פרה צרכה לקיום, לאחר חיסור של כ-300 יח"מ להכנה — 2250 יח"מ. כמות זו עלולה להיראות כמוגזמת, אך יש להביא בחשבון שהעדר היה במצב גופני ירוד בראשית השנה והגדשנו את ההזנה תוך התייעצות במדריך לבקר. לדעתי, ההזנה המוגברת הצדיקה את עצמה והיתה גורם מכריע בעליית התנובה ובשיפור המאזן הכלכלי של הענף.

שיעור המזון המרוכז באספקת הפרות הית כ-70%. אין לנו עדיין סידורים להגשת תערובת במכון החליבה ומחלקים אותה בסככות 3 פעמים ביממה. שיטת החלוקה, לא לפי "קבוצות תנובה" (כנהוג ברוב המשקים), אלא לפי סימון אינדיבידואלי של כל פרה ע"י סרטים צבעוניים. את ביקורת הסרטים עורכים אחרי כל שקילת חלב וכן גם לעתים מזומנות נוספות, שכן הסרטים נושרים לפעמים. שיטה זו נראית לי כחסכונית ויעילה יותר מאשר לפי "קבוצות תנובה".

הזנת עגלות

תצרוכת העגלות מכל הגילים הסתכמה ב-183,500 יח"מ. בממוצע שנתי עמדו 89 עגלות ויוצא שכל עגלה צרכה כ-2100 יח"מ, בכלל זה המזון ל"הכנת" המבכירות. כמות מזון זו נראית לי כסבירה אם נביא בחשבון את השינויים שחלו בשנים האחרונות בגיל ההמלטה של עגלות. עלי להעיר בהזדמנות זו שאם יש ברצוננו להביא עגלות להמלטה בגיל 23 חודש, או אף פחות מזה, הן צריכות להגיע להמלטה במצב גופני טוב. פירושו של דבר, שהזנתן חייבת להיות הרבה יותר אינטנסיבית מהמקובל עד כה.

הגיל הממוצע של המלטת עגלות בתשכ"ה

II. האספקה לפרות

המזונות	טונות	ס"ה יח"מ
עשב רודס	240	32,000
תלתן ואספסת	290	29,000
סלק	392	33,000
תחמיץ ש"ש	215	25,500
תחמיץ קדקדים	27	4,500
שחת בק. ורודס	67.5	22,500
שחת אספסת	16.0	6,500
תערובת	325	309,000
סחיט ס. ס.	35	25,000
גרעיני כותנה	17	17,000
בס"ה		504,000

חלקו של המזון המרוכז בתפריט הפרות — 70%.

III. האספקה לעגלות

המזונות	טונות	ס"ה יח"מ
עשב רודס	149	20,000
תלתן ואספסת	180	16,500
סלק מספוא	58	4,800
תחמיץ ש"ש	131	16,400
שחת בק. ורודס	27.5	9,200
שחת אספסת	24	9,600
תערובת	107	102,000
חלב ומילקיויט	—	5,000
בס"ה		183,500

חלקו של המזון המרוכז בתפריט העגלות — 60%.

IV. האספקה לעגלים

המזונות	טונות	ס"ה יח"מ
עשב רודס	70	9,400
תלתן ואספסת	77	7,000
שחת	15	5,000
תערובת	76	71,000
גרעיני כותנה	1	1,000
סחיט יבש	16	11,500
חלב ומילקיויט	—	4,000
בס"ה		108,900

חלקו של המ"מ בתפריט העגלים — 80%.

היו טובים יחסית בשנת תשכ"ה. אפשר לשפר את התוצאות ע"י תיקונים יסודיים בתנאי השכון של העגלים, אולם זה כרוך בהשקעות רציניות וספק אם יבוצע בזמן הקרוב. לפיכך נסיף למכור עגלים יונקים ואף במספרים גדולים יותר, אם גם לא נחסל לגמרי ענף זה.

הגמעת השגר

השימוש בתחליפי חלב התאזרח במרבית המשקים ולא כדאי להתעכב על כך. אך שיטת ההגמעה שפותחה במשמר-העמק זכורה בוודאי לרוב הבוקרים. עיקרה היה — הארכת תקופת ההגמעה ל-4-5 חודשים. כיום שומעים אנו מגנינות אחרות לגמרי, ודווקא בזכות קיצור תקופת ההגמעה. ניסיון השנה האחרונה ברפת שלנו מדבר בזכות מגמות אלה. נהגנו להגמיע 4-3½ ח' ובשנה זו קיצרנו את התקופה עד 3-2½ ח'. התרשמנו שהתפתחות בני-הבקר היתה משביעת רצון ומהירה יותר מאשר בשנים קודמות.

V. התנועה בעדר

	פרות	עגלות	עגלים
1.10.64	94	93	44
1.4.65	113	88	40
1.10.65	101	90	39
במוצע שנתי	103.3	88.5	44

היה 760 יום או כ-25 חודש. עגלות שהמליטו בתנאי הזנה הנזכרים היו במצב גופני טוב ותנובתן נתקבלה על הדעת. התהליך של הקדמת גיל ההמלטה נמשך וטרם הגענו לסוף פסוק בקשר לכך.

הזנת עגלים

עד גיל 5 חודשים אין אנו נוהגים להפריד בין עגלים ועגלות; הזנתם אחידה והמזון המרוכז מוגש בצורה חופשית והשחת היא באיכות טובה. פה המקום להעיר שבסיכומי צריכת המזון של עגלים ועגלות יש אי-דיוק מסויים באשר אין אפשרות לקיים רישום נפרד של הזנה לכל מין עד ההפרדה. נקטנו בשיטה של אומדן, המבוססת על המספר היחסי של כל קבוצת מין, ויש להניח שלא חל שיבוש רציני בסיכומים בשל כך.

אין אנו נוהגים לגדל את כל העגלים הנולדים בעדרנו, וזאת — עקב מחסור בשיכון. את העודפים אנו מוכרים בגיל צעיר.

צריכת המזון ע"י העגלים היתה 109,000 יח"מ, או כ-2500 יח"מ לעגל בשנה. כמות זו נראית גדולה למדי, מה גם שתוספת המשקל היומית לא עלתה בהרבה על 1 ק"ג. לפי חישובים של היחידה הכלכלית נדרשו 7.7 יח"מ לייצור ק"ג אחד של בשר נטו ברפת הפיטום. נתונים אלה מעמידים בספק את ענף הפיטום, וזה — על אף העובדה שמחירי הבשר

VI. פירוט התנועה בשנת תשכ"ה

פרטים	פרות	עגלות	עגלים	ס"ה ראשים
בראשית השנה נולדו	94	93	44	231
המליטו מבכירות	+ 37	+ 47	+ 58	105
נמכרו	- 30	- 13	- 20	106
נמכרו בגמר פטום			- 43	
בסוף השנה	101	90	39	230

משקל ממוצע של פרה ביציאה (ברוטו) 556 ק"ג והמחיר לק"ג (נטו) 2.33 ל"י. נצילות המזון, לפי סיכומי היחידה הכלכלית — 1282 יח' חלב-סטנדרט לכל 1000 יחידות מזון.

VII. התפוקה באחוזים		סיבות היציאה של הפרות	
חלב	57	מחלות עטין	12
בשר מעדר החלב	27	אי-התעברות	11
בשר מעדר הפיטום	16	בירור (מיעוט חלב, חליבה קשה)	4
ס"ה	100	סיבות שונות	3
		בסה"כ	30

מאחר ועמדה לנגד עינינו המגמה להגדיל את מספר החולבות, היינו מוגבלים בהפעלת בירור חמור יותר לגבי פרות דלות-תנובה.

פוריות

הפוריות היתה טובה למדי. לפי נתוני "און" — אחוז ההתעברות — 91, וזאת — למרות שנתקלנו בתופעה שהדאיגה אותנו — מספר לא מבוטל של דרישות חוזרות לאחר בדיקת הרייון חיובית, דבר שהשפיע על איחור ההמלטות הצפויות לעומת התכנית. הסיבות האפשריות לתופעה זו — ספיחי מחלת הפה וטלפיים. אפי- שרות שניה — תוצאה ממזון מסויים. אנו מנסים לברר את הסיבות תוך התייעצות במומחים.

הפעולה להרברת מחלות העטין

יש לציין שיפור ניכר בהיקף מחלות העטין. אתעכב על בעיה זו יותר, מאחר שכידוע היא מעסיקה בוקרים רבים. לפני כ-4 שנים התחילו ממדי התחלואה להיות מדאיגים. קיווינו שעם המעבר למכון החליבה החדש ישתפר המצב, אבל לא כן היה למעשה, ומקרי המאסטיטיס הלכו ורבו. נהגנו להשתמש בתרופות אנטיביו- טיות לתוך העטין, ללא אבחנה יתירה, ובכמויות גדולות. אך המצב באופן כללי לא השתנה. נוסף להפסדי חלב גדולים כתוצאה ישירה מהמחלה נגרמו הפסדים ניכרים בעקב פסילת כמות ני- כרת של חלב "אנטיביוטי". לפני כשנתיים התחלנו לעבוד לפי שיטת ד"ר לארנאו ולפי הדרכתו. כאמור, חל שיפור ניכר במצב. ההתקשרות הזאת חייבה אותנו לפעולות אלה:

1. חליבה היגיינית, תוך שימוש מוגבר בחומרי חיטוי — דבר, הכרוך בסידורים שונים במכון החליבה. יש בכך הטרחה מסויימת לגבי

בדעתנו לאמץ לנו שיטה זו ואף לקצר עוד יותר את תקופת ההגמעה, דבר שאנו מגשימים כבר בשגר של שנה זו (גמילה בגיל 2 חודשים). כיום, על סמך הסתכלות, אני יכול לומר כמעט בוודאות שהארכת תקופת ההגמעה מאיטה את קצב הגדילה של בני-בקר ואילו השיטה שאנו נוהגים לפיה, שבה מתחילים בני-הבקר לצרוך תערובת בכמויות גדולות בגיל צעיר, ומיד עם הגמילה, מביאה לידי גדילה מזוהזת. אין צורך לומר שקיצור תקופת ההגמעה מקל מאוד על העבודה, במיוחד באי- זורים, שבהם ההמלטות מרוכזות לעונה קצרה, כמו אצלנו.

התנועה בעדר

העדר בכללו לא גדל בשנת הסקר אם כי חל גידול-מה במספר הפרות, וזה — על אף שקנינו 5 עגלות הרות במשך השנה. הסיבות לכך:

1. יציאה גדולה למדי של פרות, הגדולה מיציאה נורמאלית; בכלל זה 12 פרות שיצאו מחמת מחלות עטין. כדאי לציין שחלק מן היוצאות נפסל והוצא לשוק הבשר במסגרת מבצע "טיהור" העדר מפרות נגועות בסטאפילר- קוקים וחשוכות-מרפא, בהתאם להדרכתו של ד"ר לארנאו.
2. תמותת וולדות. 10 וולדות מתו בהמלטה או בסמוך לה. פרט למקרים אלה לא היתה תמותה בקרב הוולדות.
3. מכירת מספר עגלות מההמלטות המאור- חרות, שגידולן אינו כדאי באיזורנו.
4. המספר היחסי הגדול של עגלים שנולדו, לעומת עגלות.

התנובה

לפי סיכומי הביקורת של ה. מ. ב. היתה התנובה 5935 ק"ג עם 3.35 אחוז שומן. התנובה בשנת תשכ"ד היתה 5200 ק"ג. אפשר למנות מספר גורמים לעליית התנובה, והם:

פחיתת מקרי מחלות העטין;
שיפורים שונים בתנאי האחזקה;
שיפורים שונים בהזנה (ירק יציב בקיץ, גרעיני כותנה).

הגורם העיקרי לדעתי הוא — השינוי הכמותי בהזנה שחל בשנתיים האחרונות. במשך כל השנים השתדלנו שלא לחרוג הרבה מגורמות ההזנה המקובלות; בשנתיים האחרונות, ובמיוחד בשנת תשכ"ה, הגדלנו את כמויות המזון לכל העדר, ובמיוחד לפרות החולבות. לפי התרשמו תנו הצדיק את עצמו השינוי הזה גם מבחינה כלכלית.

העבודה

אִי־אפשר לסיים את הסקירה בלי לומר שההישגים בשנתיים האחרונות נתאפשרו במידה רבה בזכות תגבור צוות העובדים ע"י כוחות צעירים. אך גם כיום, עדיין מצומצם צוות העובדים הקבועים בענף ואנו צופים לעתיד, כאשר יצטרפו אלינו בני המשק החוזרים מהשירות בצה"ל, וביחוד אלה שקיבלו את הכשרתם בענף בתקופת לימודיהם בבית־הספר.

כיום מורכב צוות העובדים הקבוע מ־44 חברים, מהם 2 בעלי וותק של 10 שנים והשניים האחרים עם וותק של 3 שנים. יתר העובדים הם תלמידי הכיתות הגבוהות של ביה"ס וכן חברי גרעיני נוער, הנמצאים בהכשרה במשק, לפני או אחרי שירותם בצה"ל.

סוף דבר

ברצוני לנצל את ההזדמנות ואת הבמה על מנת להביע כמה הרהורים בעקבות הסיכומים המובאים כאן.

לראשונה — בבעיית גיל ההמלטה. מפליא הדבר שטרם נערך בארץ מחקר בקשר לאספקת טים הכלכליים של קיצור התקופה הבלתי פרודוקטיבית של בהמת החלב. נראה לי שתהליך

החולבים, אך לא במידה כזו שלא יוכלו לעמוד בה.

2. סידורים בסביבת הרפת ובעיקר בחצרות, המכוונים למניעת הבוץ ולשמירה על ניקיון הפרות. סעיף זה כרוך בהשקעה כספית לא מבוטלת בסידור תשתית מוצקה בחצרות הסככות, התקנת מרזבים והקפדה על הרחקת המים מהחצרות.

3. מכירת פרות שמתגלות כחשוכות־מרפא ועלולות להוות מקור הדבקה. ראוי לציין שענין זה גרם לנו עגמת־נפש כשמדובר היה בפרות טובות לכאורה, וההכרעה לסילוקן נתקבלה על סמך בדיקות באקטאריולוגיות בלבד. קיבלנו עלינו גם דין זה ודומה שאין לנו סיבה להצטרף על כך. בבדיקות הבאקטאריולוגיות של עדר החולבות שנעשו לפני כמה שנים, עם התחלת ה"טיהור", התברר כי כמחצית החולבות נגועות בצורה זו או אחרת בסטאפילוקוקים, ואילו בבדיקות שנעשו לאחרונה, לאחר שנתיים של פעולה, רק שתיים מכל הפרות נמצאו נגועות. מקרים קליניים של מאסטיטיס מופיעים מדי פעם, אך נדירים יותר מעבר. השימוש באנטרביוטיקה בתוך העטין נפסק ונמנעו ההפסדים הגדולים מחמת "חלב אנטיביוטי"; שלא לדבר על הסיכוי התמידי פן יתערבב חלב כזה בטעות בחלב הכללי ויגרום לפסילתו, או לקנסות כבדים.

בסיכום — אנו מציינים שיפור ניכר במצב וזקפים את הדבר לזכות הפעולות הנזכרות שננקטו על ידינו בהדרכתו של ד"ר לארנאו.

מחלת הפה והטלפיים

בסוף ינואר 1965 נתקף כל עדר החולבות במחלת הפה וטלפיים כתוצאה מחיסון־הביש בתרכיב חי מתוצרת החברה הבריטית. דבר זה גרם לפחיתה בתנובת החלב ולהוצאת מספר פרות. ראוי אולי לציין שלמרות ההכרזות הרמות ש"החקלאים יפוצו" — טרם ראינו (כיום למעלה משנה לאחר המחלה) פרוטה שחוקה של פיצויים. פרט לכך היה מצב הבריאות בעדר תקין.

דומני ש"נורמות ההזנה" שרתו שרות לא טוב את הענף בהדגישן, כביכול, שכל המוסיף עליהן נמצא גורע, בה בשעה, שבמקרים רבים, דווקא החריגה מן הנורמה היתה מוצדקת מבחינה כלכלית. כיום אנו יודעים ש"הנורמות" אינן "המלה האחרונה" בהזנה, ולמעשה היו אלה הנ"חיות שנמצאו בתנועה מתמדת כלפי מעלה, כש"הז מזדנבות אחרי ההתפתחות. מן הראוי לדעתי שנתייחס לנורמות הזנה לפרות חלב כלהדרכה פיזיולוגית, אך לא כהנחייה כלכלית. ואילו לגבי ההזנה למעשה, עלינו לאמץ לנו את הקריטריון הכלכלי.

אני מרשה לעצמי לכתוב את הדברים האלה באשר נראה לי שבמקרים רבים קיימת אפשרות מעשית לשפר את המצב הכלכלי של הענף ע"י העלאת רמת ההזנה, שמשום מה אין נותנים עליה מספיק את הדעת.

לפעמים מרימים על נס רפתות שעל אף תנובתן הנמוכה יחסית, זוכות לריווחיות. דבר זה בא לביטוי גם בסקירה של י. עצמון על הרפתות בעמק הירדן בחוברת מס. 77-78 — "משק הבקר והחלב".

אין לי יסוד לפקפק בעדותם של בוקרי עמק הירדן שהם מקיימים רפת ריווחית גם ב־5000 ליטר לפרה, כשם שאין שום דבר מתמיה בעובדה שקיימות רפתות עם תנובות גבוהות ומצב כלכלי ירוד. אך נראה לי שהשאלה האמיתית שצריכה לעניין את הבוקר ברפת של 5000 ליטר, היא — האם ע"י הגדלת התנובה, נאמר ב־1000 ליטר לפרה, דבר שהוא בריביוע, לא ישפר את מצבו?!

ובהקשר זה, הדוגמאות של עדרים עתירי-התנובה ובעלי הצרור הנקוב אינן לענין הנידון. לפי עניות דעתי עדר שהוא ריווחי ב־5000 ליטר, ב־6000 — לא כל שכן! אם כי, כמובן, לא בכל התנאים ובכל המסיבות.

חוששני שְעוררתי עלי את חמתו של העורך ואולי לא רק את חמתו בלבד, אם בגלל תוכן דברי ואם בגלל אריכותם ועל כן — אסיים.

עמנואל ביחובסקי
מעוֹחִיִּים, פברואר 1966

הקיצור הוא בעל חשיבות כלכלית מרובה ובמיוחד באיזורי בית-שאן ועמק-הירדן, בהם נהוגה תקופת המלטות מרוכזות מספטמבר עד מארס. לפני מספר שנים היינו עדים לכך שחלק מהעגלות מהמלטות שבסוף העונה היה "מאחר" את עונת ההזרעה (סיום ההזרעה — בסוף יוני וחצי-דושה בדצמבר). עגלות אלה היו "בהמתנה" והוזרעו רק עם התחדש עונת ההזרעה. לא ייפלא איפוא שלפני 4—5 שנים היה גיל ההמלטה הממוצע של מבכירות אלה 30 חודש ולמעלה מזה.

גיל ההמלטה הממוצע בשנת תשכ"ה היה 25 חודש ועוד אנחנו בעיצומו של תהליך הנמכת גיל ההמלטה. אין ספק שאלה עובדות בעלות משמעות כלכלית לא מבוטלת. יש כמובן גם צד שני למטבע; בראש וראשונה אמורים הדברים בשינוי מושגים לגבי הזנת עגלות לאורך כל תקופת הגדילה. כמובן שהשיטות החדשות יש בהן כדי לייקר את הוצאות גידול העגלות. לפי סיכומי היחידה הכלכלית לשנת תשכ"ה היו ההוצאות הישירות לגידול עגלה עד להמלטה כ־1700 ל"י. לזה מצטרפות הוצאות הריבית על הון וכלליות, המעלות את ההוצאות עד לסכום של 1950 ל"י. אמנם לדעתי אין לראות סכום זה כסופי ונראה לי שאפשר להקטין את ההוצאות במידה ידועה ולהמשיך במגמה של הנמכת גיל ההמלטות.

ידועות לי גם ההסתייגויות לגבי התפתחות זו שבאות בחלקן מחוגי הוואטרינארים ובחלקן אף מהבוקרים, ובוודאי שאין לבטל את החששות כלאחר-יד (תמותת וולדות, המלטות קשות וכו'), אך אני משוכנע שבעיות אלה ניתנות לפתרון ע"י נקיטת אמצעים מתאימים, ואילו היתרונות הם ללא ספק בעלי משקל רציני.

ובסיום אגע בעוד בעייה אחת: כבר ציינתי שבשנתיים האחרונות חלו שינויים בגישתנו להזנת חולבות ולהזנה בכלל, שינויים שהיתה להם השפעה מבריא על מצבו הכלכלי של הענף במשקנו. כיום, כשאני סוקר את נוהגנו בעבר בבעיות ההזנה, אינני יכול שלא להודות ששינוי באדיקות יתירה בשמירת נורמות ההזנה "הרשמי" מיות" המקובלות.